

بیانیه مأموریت دانشکده امنیت ملی در نظام آموزشی روزآمد براساس نیازسنجی سطوح راهبردی

حسن شیرازی^۱

حسین عصاریانزاد^۲

اسکندر صفری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۴/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۶/۲۵

چکیده

این پژوهش با هدف بازنگری مأموریت دانشکده امنیت ملی بر اساس نیازسنجی سطوح راهبردی انجام شده و از نوع کاربردی و توسعه‌ای است. این مقاله با استفاده از نظرات ۱۴۴ نفر از خبرگان و مسئولین حوزه امنیت به روش آمیخته (کمی و کیفی) تدوین گردیده و داده‌های گردآوری شده نیز با استفاده از آمار توصیفی و آزمون رتبه‌بندی فریدمن و تحلیل عاملی تحلیل شده است. نتایج تحقیق بیانگر این موضوع است که در مأموریت فعلی دانشکده امنیت ملی، به سه محور پرداخته شده اما در بازنگری مأموریت پیشنهادی که با رویکرد آینده‌نگری و بر اساس تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های حوزه‌های امنیتی و مطالبات اسناد بالادستی احصاء گردیده، دو محور اساسی با عنوان: "۱. ارتقاء توان تحلیل، مدیریت و سیاست‌گذاری در اهداف و اولویت‌ها در نهادها و موضوعات امنیتی سازمان‌های لشکری و کشوری و ۲. تأمین نیازهای مدیریت امنیتی در نهادها و موضوعات امنیتی در سطوح راهبردی" موجب تمایز مأموریت دانشکده امنیت ملی در وضعیت مطلوب در مقایسه با وضعیت موجود گردیده است. این ادعا با سطح اطمینان ۰/۹۳ تأیید گردیده و می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی دانشکده امنیت ملی در وضعیت مطلوب قرار گیرد. بنابراین محورهای مأموریت دانشکده امنیت ملی در نظام آموزشی روزآمد عبارت‌اند از: "تأمین نیازهای مدیریت امنیتی در نهادها و موضوعات امنیتی در سطوح راهبردی کشوری؛ ارتقاء توان تحلیل، مدیریت و سیاست‌گذاری در اهداف و اولویت‌ها در نهادها و موضوعات امنیتی در سازمان‌های لشکری و کشوری؛ پیشبرد مرزهای دانش در ابعاد نظری و کاربردی بر اساس مبانی دینی و ارزشی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی؛ تربیت و آماده‌سازی محققان و مدرسان تحقیقاتی و آموزشی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی؛ آموزش فرماندهان و مدیران سطوح راهبردی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی".

واژه‌های کلیدی: مدیریت امنیتی، دانشکده امنیت ملی، روزآمد، نیازسنجی، سطوح راهبردی

^۱. دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲. دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۳. دانشجوی دکتری امنیت ملی در دانشگاه عالی دفاع ملی و مدرس دانشگاه علوم انتظامی (نویسنده مسئول)

مقدمه:

دانشگاه عالی دفاع ملی برابر ماده ۵ اساسنامه مصوب؛ با ساختار و مأموریت خاص وظیفه دارد تا نسبت به آموزش فرماندهان و مدیران نظامی و انتظامی و مقامات کشوری برای تصدی مشاغل فرماندهی و مدیریت عالی و همچنین انجام پژوهش‌های موردنیاز در زمینه راهبردی و امنیت ملی اقدام نماید. با این رسالت؛ دانشگاه عالی دفاع ملی بعد از انتقال از ارتش به ستاد کل، از سال ۱۳۸۱، فعالیت علمی- پژوهشی خود را شروع نموده و دانشکده امنیت ملی در ساختار جدید دانشگاه عالی دفاع ملی ایجاد و مأموریت یافت تا نسبت به:

- ۱- پرورش افراد متخصص و مورد نیاز نهادها و سازمان‌های امنیتی
- ۲- تربیت و آماده‌سازی محققان و مدرسان مورد نیاز برای انجام وظیفه در نظام تحقیقاتی و آموزش عالی سازمان‌های امنیتی

۳- پیشبرد مرزهای دانش امنیتی در زمینه‌های نظری و کاربردی به منظور دستیابی به استقلال علمی اقدام نماید، بنابراین فعالیت آموزشی- پژوهشی دانشکده امنیت ملی از سال ۱۳۸۳ آغاز و با توجه به تغییر و تحولات سریع علمی و پژوهشی، ابلاغ فرامین فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، نقشه جامع علمی کشور، سند تربیت و آموزش ستاد کل نیروهای مسلح، تغییر ماهیت تهدیدات و آسیب‌پذیری‌ها و ...، به‌ویژه در حوزه امنیت ملی، بازنگری در مأموریت دانشکده امنیت ملی اجتناب‌ناپذیر نموده است.

با این هدف، روزآمدی مأموریت دانشکده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده و به روز شدن مأموریت دانشکده امنیت ملی بر اساس مطالبات اسناد بالادستی و نیازهای مدیران امنیتی در سطوح راهبردی به منظور تأمین نیاز ذی‌نفعان (سازمان‌های اعزام کننده دانشجو)، ضرورت انجام پژوهش حاضر را دو چندان نموده است و مهم‌ترین محورهایی که روزآمدی مأموریت دانشکده امنیت ملی باید واجد آن باشد، بدین شرح است:

- بر هدف‌ها و نتایج موردنظر برای برنامه‌ها منطبق باشند؛
- باید بر اساس نیازها و متناسب با تغییرات مورد استفاده برنامه‌ریزان قرار گیرد؛
- خلاقیت و قابلیت انطباق با نیازها و شرایط محیطی در زمره اساسی‌ترین خصایص و اولویت‌های آن باشد.

با توجه به موارد مذکور و همچنین از آنجایی که دانشگاه عالی دفاع ملی بر بازنگری مأموریت دانشکده تأکید دارد، و از طرفی با توجه به اینکه تاکنون حدود ۳۰۰ نفر در دوره‌های آموزشی این

دانشکده حضور پذیرفته شده‌اند، بازنگری مأموریت دانشکده امنیت ملی و تدوین مأموریت روزآمد به‌عنوان یک ضرورت، مورد توجه قرار گرفته و محقق با هدف بازنگری مأموریت دانشکده امنیت ملی به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که مهم‌ترین محورهای مأموریت دانشکده جهت پاسخگویی به نیاز مدیران اطلاعاتی و امنیتی در سطوح راهبردی در وضعیت مطلوب کدامند؟ این تحقیق از آن جهت دارای اهمیت است که موجب می‌شود تا دست‌اندرکاران دانشکده امنیت ملی با تطبیق وضعیت موجود با مأموریت بازنگری شده، نسبت به اجرای وضع مطلوب و روزآمد آموزشی-پژوهشی دانشکده بر اساس اسناد بالادستی و سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، نقشه جامع علمی، فرامین و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، تغییر و تحولات علم و فناوری و تهدیدها و آسیب‌پذیری‌های آینده اقدام نمایند. همچنین از آن جهت ضرورت دارد که چنانچه انجام نشود، بخش‌های زیادی از مطالبات مطروحه در اسناد بالادستی و فرامین و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) محقق نخواهد شد و نظام موجود پاسخگویی نیاز ذی‌نفعان و تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های فعلی و آینده نخواهد بود.

مبانی نظری

پیشینه تحقیق

در بررسی پیشینه‌های مرتبط با تحقیق ملاحظه گردید یک مقاله با عنوان "بیانیه مأموریت دانشکده مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی در نظام آموزشی روزآمد دانشکده" توسط دکتر معین‌الدینی با هدف تدوین بیانیه مأموریت دانشکده با نگاه آینده‌نگاری در سطح راهبردی مدیریت برای دانشکده مدیریت راهبردی ارائه گردیده که دارای ارتباط مستقیم با موضوع بود و همچنین تعدادی رساله که دارای ارتباط غیرمستقیم با موضوع بودند، مورد مطالعه واقع که به شرح زیر به آن‌ها اشاره می‌شود: "رساله دکتری جناب علی‌محمد احمدوند در دانشگاه تهران در سال ۱۳۷۸ با عنوان "طراحی و تبیین الگویی برای تدوین استراتژی در سازمان‌های بزرگ و پیچیده"، رساله دکتری جناب محمدرضا زالی در دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۲ با عنوان "طراحی و تبیین سیستم ارزیابی عملکرد مراکز تحقیقاتی صنعتی کشور"، رساله دکتری جناب محمد رضانی در دانشگاه عالی دفاع ملی در سال ۱۳۸۲ با عنوان "تعیین شاخص‌های عملکردی نظام آموزش نهاجا و ارائه الگوی بهینه برای آن" رساله دکتری جناب محمدتقی امینی در دانشگاه عالی دفاع ملی در سال ۱۳۸۱ با عنوان "تدوین استراتژی آموزش عالی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارائه الگویی

۱۲ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

مناسب برای آن"، رساله دکتری خانم رزیتا فرهودی در دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۶ با عنوان "ارائه مدل ارزیابی عملکرد واحدهای پژوهشی دارای مجوز قطعی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری"، رساله دکتری جناب عبدالرحیم موسوی در دانشگاه عالی دفاع ملی در ۱۳۸۶ با عنوان "مؤلفه‌های مؤثر بر بهره‌وری آموزش عالی آجا و ارائه راهبرد بهینه"، رساله دکتری جناب علی سجادی پناه در دانشگاه عالی دفاع ملی در ۱۳۸۸ با عنوان طراحی الگوی ارزیابی راهبردی عملکرد مراکز آموزش عالی نیروهای مسلح"، مورد مطالعه واقع که نکات اشتراک، افتراق و نوآوری این تحقیق در مقایسه با پیشینه‌های ذکر شده به شرح زیر مورد اشاره قرار گرفته‌اند:

نقاط اشتراک: "استفاده از برخی مبانی نظری رساله‌های مذکور در ادبیات تحقیق؛ اشاره به راهبردهای تربیتی-آموزشی دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح؛ ارائه سیستم ارزیابی عملکرد مراکز تحقیقاتی صنعتی کشور؛ ارائه شاخص‌های عملکردی نظام آموزش نهاجا و ارائه الگوی بهینه برای آن؛ ارائه مدل ارزیابی عملکرد واحدهای پژوهشی؛ ارائه الگوی ارزیابی راهبردی عملکرد مراکز آموزش عالی نیروهای مسلح" که در بازنگری و تدوین مأموریت دانشکده امنیت ملی مورد استفاده قرار گرفتند.

نقاط افتراق: "در هیچ یک از موارد ذکر شده، به بازنگری مأموریت اشاره‌ای نگردیده و به بخش‌هایی از آموزش و بخش‌هایی از پژوهش اشاره شده است؛ هیچ‌کدام از موارد ذکر شده به نیازسنجی سطوح راهبردی نپرداخته‌اند؛ هیچ‌کدام از موارد مذکور در رابطه با دانشکده امنیت ملی نمی‌باشد؛ به جز یک مورد، سایر موارد در محیط دانشگاه عالی دفاع ملی اجرا نشده است؛ هیچ‌کدام از پیشینه‌ها در رابطه با دانش‌آموختگان دانشگاه عالی دفاع ملی و اهداف و وظایف آن نمی‌باشند".

نوآوری: "بازنگری مأموریت دانشکده امنیت ملی در سطوح راهبردی؛ اجرای تحقیق در محیط دانشگاه و دانشکده امنیت ملی و دانش‌آموختگان دانشکده؛ توجه به وضع مطلوب و روزآمد آموزشی-پژوهشی دانشکده بر اساس اسناد بالادستی و سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، نقشه جامع علمی، فرامین و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، تغییر و تحولات علم و فناوری و تهدیدها و آسیب‌پذیری‌های آینده".

مفاهیم و متغیرها

روزآمدی

در فرهنگ لغت آکسفورد به معنای نو و جدید نمودن چیزی با افزودن بخش‌هایی به آن، بیان شده است اما در اصطلاح به معنای "مدنظر قرار دادن آخرین مطالعات و تحقیقات و دستاوردهای علمی و بین‌المللی و تدوین برنامه‌ها مطابق با آن است" (قدیمی، ۱۳۹۰: ۴۳-۳۷) و در این تحقیق عبارت است از "روزآمدی فرایندها و اهداف تا بتوانند متناسب با تهدیدات و آسیب‌پذیری‌های آینده نسبت به تأمین نیاز مدیران و فرماندهان سطوح راهبردی سازمان‌های لشکری و کشوری پاسخگو باشند".

مأموریت

مأموریت، نشان‌دهنده فلسفه وجودی و بیانگر ارزش‌ها و اولویت‌های یک سازمان بوده و مسیر آینده آن سازمان را مشخص می‌کند (دیوید، ۱۳۸۵: ۳۵). بنابراین اگر مأموریت یک سازمان در قالب یک سند مکتوب شده و به اطلاع ذی‌نفعان برسد، اصطلاحاً "بیانیه مأموریت" سازمان شکل گرفته و متمایز کننده مقصود سازمان از سازمان‌های مشابه است (اعرابی و همکاران، ۱۳۸۹: ۹). آنچه در این تحقیق مورد نظر است، بازنگری مأموریت دانشکده امنیت ملی بر اساس بر اساس اسناد بالادستی از قبیل سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، نقشه جامع علمی، فرامین و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، تغییر و تحولات علم و فناوری و تهدیدها و آسیب‌پذیری‌های آینده است " و الگوهایی به شرح زیر برای بیانیه مأموریت مطرح گردیده است:

الگوی پنج سؤالی که به چستی، چرایی، و ذی‌نفعان، حوزه جغرافیایی فعالیت‌های و مزیت رقابتی سازمان و کانون توجه آن می‌پردازد (حسن بیگی، ۱۳۹۱: ۹۱).

الگوی شش سؤالی که به تعیین کیستی سازمان، نیازهای بنیادین که توسط سازمان قابل حل و پاسخگویی می‌باشند، نوع عکس‌العمل سازمان برای تشخیص یا پیش‌بینی نیازها یا مشکلات، چگونگی عکس‌العمل در قبال ذی‌نفعان، فلسفه سازمان و ارزش‌های محوری و بنیادین آن و درنهایت وجه تمایز یا منحصر به فرد بودن سازمان، عناصر اصلی بیانیه مأموریت هستند.

الگوی نه سؤالی که در برگیرنده نه عنصر کلی ذی‌نفعان، خدمات و کالای ارائه شونده، حوزه یا محدوده جغرافیایی فعالیت و رقابت؛ باورها، ارزش‌ها، آرمان‌ها؛ آرزوها و اولویت‌های اخلاقی بنیادین حاکم بر سازمان؛ مزیت رقابتی و ویژگی ممتاز نسبت به سایر مؤسسات و سازمان‌ها، میزان

۱۴ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

اهمیت و توجه سازمان به کارکنان خود، میزان حساسیت سازمان به مسائل اجتماعی و میزان اهمیت قائل شدن به تصویر ذهنی جامعه از عملکرد خود و میزان توجه سازمان به رشد، بقا و سودآوری است (اعرابی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۳)

دانشکده امنیت ملی

یکی از واحدهای تابعه دانشگاه عالی دفاع ملی است که وظیفه آموزش و پرورش فرماندهان و مدیران عالی رتبه نظامی و انتظامی و مقامات کشوری نهادها سازمان‌های امنیتی و تربیت و آماده‌سازی اعضای هیئت علمی و پژوهشگران مورد نیاز برای انجام وظیفه در نظام تحقیقاتی و آموزش عالی سازمان‌های امنیتی و همچنین پیشبرد مرزهای دانش امنیتی در زمینه‌های نظری و کاربردی به منظور دستیابی به استقلال علمی را به عهده دارد.

نظام آموزشی

عبارت است مجموعه عواملی، مانند برنامه درسی، مدرسه، معلم، فراگیر، تجهیزات، مواد آموزشی و... که در امر انتقال دانش مشارکت می‌کنند (رخشان، ۱۳۸۹: ۲۱). به عبارت دیگر، نظام آموزشی را می‌توان مرتب کردن منابع و شیوه‌هایی که برای افزایش یادگیری به کار می‌روند، تعریف نمود. نظام‌های آموزشی، شکل‌های زیادی دارند، اما طراحی آن‌ها شامل فرآیند منظم برنامه‌ریزی است (گانیه و همکاران، ۱۳۷۴: ۴۵)، برخی نیز: "نظام آموزشی را مجموعه برنامه‌ها، روش‌ها و موادی دانسته‌اند که به طور هماهنگ، دستیابی دانشجویان را به اهداف آموزشی خاص تسهیل می‌کنند (لشین و همکاران، ۱۳۷۴: ۳). برخی دیگر نیز گفته‌اند: "نظام آموزشی مجموعه‌ای پیچیده است که در آن اجزای متشکله و زیر نظام‌ها به گونه‌ای سازمان یافته است تا در اثر تعامل مداوم، هدف‌های از پیش تعیین شده را تحقق بخشد" (خلیلی شورینی، ۱۳۸۲: ۳۸)، اما آنچه در این تحقیق مورد نظر است، عبارت است از "نظامی است انطباق یافته با رشته‌ها و گرایش‌های تحصیلی مورد نیاز در شرایط جاری و آینده سازمان‌های مسئول در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی کشور".

طراحی نظام آموزشی

طراحی نظام‌های آموزشی با تعاریفی بدین‌سان بیان شده است: "تجویز یا پیش‌بینی نظام‌های مطلوب آموزش برای نیل به تغییرات مورد نظر در دانش، مهارت‌ها و عواطف شاگردان" (زفسکی، ۱۳۷۹: ۱)؛ فرآیند منظم برنامه‌ریزی نظام‌های آموزشی (گانیه و همکاران، ۱۳۷۴: ۴۵)؛ فرآیند نظام‌مند و کل‌گرایانه تجزیه و تحلیل، توسعه و ارزشیابی یک سیستم کامل آموزشی؛ طراحی

آموزشی در برگیرنده دو تصمیم عمده است؛ چه چیزی باید تدریس شود، (یعنی راهبردهای کلان) مانند طراحی یک برنامه کارآموزی کامل و چگونه تدریس شود (لشین، سینیتا. بی، ۱۹۹۲: ۹۵)؛ طراحی دوره آموزشی ناظر بر دو حوزه است چه چیزی تدریس شود و چگونه یادگیری صورت پذیرد است. (Reigueluth, 2009: 10)

الگوهای نیازسنجی آموزشی:

طرح ریزی و اجرای پروژه‌های نیازسنجی در هر سطحی مستلزم پیروی از یک طرح یا الگوی عمل مشخصی است. انتخاب یا طراحی و تدوین الگوی نیازسنجی می‌تواند باعث تسهیل، افزایش دقت و اعتبار فرآیند نیازسنجی شود. یک الگوی مناسب باید، هدف، قلمرو (حوزه)، روش‌ها و رویه‌های اجرایی، یاران و سایر ابعاد لازم جهت انجام نیازسنجی آموزشی را مشخص نماید (عباس‌زادگان و ترک زاده، ۱۳۷۹: ۷۷).

الگوی نیازسنجی گلدشتاین^۱: هدف این الگو، شناخت نیازهای آموزشی کارکنان بر اساس وظایف محوله در یک زمینه عملی و واقعی سازمانی است. الگوی مذکور از پنج مرحله جلب حمایت سازمانی ذینفعان و شرکت کنندگان در فرآیند نیازسنجی، تحلیل سازمانی (تحلیل اهداف و منابع سازمانی و ...)، تحلیل ملزومات؛ تحلیل وظیفه، دانش، مهارت و توانایی (شرح وظیفه^۲ - تدوین گزاره‌های وظیفه - تدوین خوشه‌های وظیفه^۳ - تحلیل دانش، مهارت و توانایی (KSA)؛ و آخرین مرحله تحلیل فردی است (عباس‌زادگان و ترک زاده، ۱۳۷۹: ۹۵).

الگوی قیاسی: این الگو با فهرست از پیش تعیین شده هدف‌ها یا برون‌دادها آغاز می‌شود، این هدف‌ها در ارتباط با ارزش‌ها و داده‌های تجربی در دو وضعیت موجود و مطلوب استخراج می‌شوند.

الگوی استقرایی: در این الگو شرکت‌کنندگان در نظام آموزشی به صورت فردی یا گروهی، ارزش‌ها و هدف‌های نهایی آموزشی را تعیین و اولویت‌ها را مشخص می‌کنند آنگاه در زمینه نحوه کار و پیشرفت مفید یا نامطلوب هدف‌ها اطلاعاتی را گردآوری می‌نمایند.

الگوی نیازسنجی بر اساس نتایج: در این الگو، به جای مدیران و نیازهای آموزشی، مشکلات سازمانی موجود (بالقوه) نقطه شروع نیازسنجی است. به همین دلیل قدم اول، تعیین مشکلات

^۱- Goldstein
^۲- Task Description
^۳- Task Clusters

۱۶ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

سازمانی و درجه اهمیت و ترتیب رسیدگی به آن‌ها است. **قدم دوم**، تعیین علل و زمینه‌های مشکلات است. **قدم سوم**، ایجاد آگاهی و شناخت نسبت به مشکلات و دلایل آن‌ها و زمینه‌هایی است که تحت تأثیر آن‌ها قرار می‌گیرند. **قدم چهارم**، هر شغل را تحلیل و با استانداردهای عملکرد و نتایج ارزشیابی عملکرد مقایسه می‌شود. در **قدم پنجم** علاوه بر مهارت‌های تشکیل دهنده آن (از قبیل علم، نگرش و رفتار مدیریتی) به عوامل و نیروهای سازمانی که در رفتار مدیریتی تأثیرگذارند نیز تقسیم می‌شوند و در **قدم ششم**، نیازهای آموزشی و غیر آموزشی از هم جدا شده و برای هر کدام راه‌حل‌های آموزشی و غیر آموزشی پیشنهاد می‌شود. در **قدم هفتم**، نتایج و برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی تعبیر می‌شوند.

الگوی تحلیل نیازهای یادگیری: تأکید عمده این الگو بر مبنای قرار دادن الزامات یاد گرفتنی در ارتباط با تغییری است که مدنظر سازمان است. از این لحاظ اتخاذ یک "دیدگاه فراکنشی" جهت شناخت نیازهای یادگیری و آموزشی پروژه تغییر مورد نظر را توصیه می‌کند. این الگو در سه مرحله تحلیل الزامات موضوع^۱، الزامات عملکرد و تحلیل الزامات آموزشی انجام می‌شود (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۷۹: ۹۱)

الگوی استوت: در این الگو آرمان‌های سازمانی، سطح دانش و مهارت و نگرش موجود در سازمان و عملکرد فردی و سازمانی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در این الگو شکاف میان "نتایج حاصل و اهداف آرمانی"، نیاز آموزشی تلقی می‌شود. مراحل این الگو عبارت‌اند از: تحلیل تحقق آرمان‌های سازمانی؛ تحلیل سطح دانش و مهارت‌ها، نگرش‌ها و توانایی‌های موجود در سازمان؛ تحلیل عملکرد واقعی کارکنان؛ و تحلیل عملکرد سازمانی.

الگوی نیازسنجی کلاین: به عقیده کلاین نیازسنجی در تمام سطوح (ملی، محلی، منطقه‌ای، مدرسه‌ای و...) مستلزم توجه به چهار مرحله: ۱. شناسایی کلیه هدف‌های امکان‌پذیر؛ ۲. مرتب کردن هدف‌ها برحسب اهمیت آن‌ها؛ ۳. مشخص کردن شکاف و فاصله بین عملکرد مورد انتظار (هدف‌ها) و عملکرد واقعی و در نهایت؛ ۴. مشخص کردن اولویت‌ها برای اجرا است.

الگوی کافمن و هرمن: کافمن و هرمن، نیاز را فاصله میان "نتایج جاری" و "نتایج مورد نظر" دانسته و معتقدند اگرچه این تعریف، بسیار بدیهی به نظر می‌رسد ولی معمولاً از اذهان به دور است، زیرا اکثر افراد، نتایج و وسایل را از هم تفکیک نمی‌کنند. اهداف نیازسنجی عبارت‌اند از:

^۱ - Business Requirements Analysis

تشخیص نیازها جهت اقدامات درست در زمینه برنامه‌ریزی آموزشی با هدف افزایش میزان کارایی و اثربخشی، فراکنشی عمل کردن در مقابل تغییرات؛ رفع تعارضات دست‌اندرکاران و دستیابی به یک زمینه و خواسته‌های مشترک برای تعیین نتایج موردنظر (کافمن و هرمن، ۱۳۸۲: ۱۴۸-۱۴۶). طبق نظر آن‌ها، "برنامه‌ریزی خرد"، فرد یا گروه کوچک درون‌سازمانی را در بر می‌گیرد. برنامه‌ریزی کلان، سازمان و برنامه‌ریزی فراسوی کلان، جامعه را تحت پوشش قرار می‌دهد. آن‌ها برای هر یک از سه سطح یاد شده از برنامه‌ریزی، نتایجی را مدنظر قرار داده‌اند که نتایج برنامه‌ریزی در سطح خرد را محصول، در سطح کلان را برون‌داد، در سطح فراسوی کلان را پیامد نامیده‌اند.

الگوی سیپ: گونه‌ای دیگر از الگوها که منتج به شناخت نیازهای آموزشی می‌گردد، الگوی سیپ است که طی آن از طریق ارزیابی زمینه، نیازها سنجیده و سپس هدف‌های برنامه‌ها ارائه می‌شود. در این الگو زمینه‌ای که نظام آموزشی در آن فعالیت می‌نماید با هدف تعیین جامعه مخاطب فعالیت‌های آموزشی و سنجش نیازهای آن، تشخیص مسائلی که مبنای نیازها می‌باشند، مشخص کردن فرصت‌های موجود برای برآوردن نیازها و تعیین میزان کفایت اهداف در برآورده نمودن نیازها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (بازرگان، ۱۳۸۹: ۱۱۱-۱۰۰)

نیازسنجی

در رابطه با نیاز آموزشی، تعاریف و تعبیر متفاوتی وجود دارد که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از: "تغییرات مطلوبی که در فرد یا افراد یک سازمان از نظر دانش مهارت یا رفتار باید به وجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند وظایف و مسئولیت‌های مربوط به شغل خود را در حد مطلوب، قابل قبول و منطبق با استانداردهای کاری انجام داده و در صورت امکان زمینه‌های رشد و متعالی کارکنان را در ابعاد مختلف به وجود آورد" (ابطحی، ۱۳۸۱: ۳۴)؛ "فاصله بین وضع موجود و وضع مطلوب که در این مفهوم، وضع مطلوب می‌تواند اهداف، نتایج، توانایی‌ها، نگرش‌ها، دانش‌ها، هنجارها و ادراکات در نظر گرفته شود. با توجه به این، نیازهای آموزشی به نیازهایی اطلاق می‌شود که از طریق آموزش قابل رفع است. این گونه نیازها در حوزه‌های دانش، نگرش و مهارتی مطرح می‌شوند (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۷۹: ۵۸-۵۷)؛ "چیزی است که هر کس باید برای بهبود شرایط زندگی خود، برای بهبود موقعیت سازمانی که به آن وابسته است یا برای بهبود شرایط جامعه خویش آن را فرا گیرد (خطیب زاده، ۱۳۸۳: ۶)؛ به نیازهایی اطلاق می‌شود که از

طریق آموزش قابل رفع است. این گونه نیازها تنها در حوزه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی مطرح می‌شوند. رفع نیازهای دانشی، مهارتی و نگرشی به ترتیب از پیچیدگی بیشتر برخوردار می‌شوند خصوصاً نیازهای نگرشی که با توجه به ماهیت و مقتضیات نگرش، شکل‌گیری و تغییر آن و دخالت عوامل غیر آموزشی، ارضای آن با مشکلات عدیده‌ای مواجه است (عباس‌زادگان و ترک‌زاده، ۱۳۷۹: ۵۹-۵۸)؛ نیازها سرچشمه سیالی، برای تحرک و فعالیت انسان است. اگر انسان نیازمند نبود هیچ تحرک و جنبشی در او پدیدار نمی‌گردید. انسان به‌عنوان یک عنصر سازمان و به قول اقتصاديون یکی از عوامل تولید، نیازهای خود را به سازمان می‌آورد و مدیریت در مواجهه با انسان به پیچیدگی‌های نیازها و خواسته‌های او مسئولیت‌های بی شماری خواهد داشت (رایبیز، ۱۳۷۵، ۵۲). به عبارت دیگر، نیازسنجی فرآیندی است نظام‌مند برای شناسایی فاصله بین وضع موجود و مطلوب جهت برنامه‌ریزی آموزشی (نظام جامع آموزش نیروهای مسلح، ۱۳۸۸: ۵۲)، اما آنچه در این تحقیق موردنظر است اینکه، از آنجا که آموزش مدیران به‌عنوان یک نظام مدیریت منابع انسانی ارتباط بسیار قوی با تجزیه و تحلیل شغل دارد لذا با اطلاعات به دست آمده از تجزیه و تحلیل شغل و مصاحبه با صاحب‌نظران و دانش‌آموختگان حوزه امنیت، شرح وظایف واقعی را مشخص و با توجه به آن، میزان دانش و مهارت‌های مورد نیاز مدیران تعیین می‌شود.

مبانی ارزشی نظام علمی

مبانی اختصاصی نظام علم و فناوری در قالب بیانیه ارزش‌های نظام علم و فناوری مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس، مبانی ارزشی حاکم بر تمامی عرصه‌ها و مشخص‌کننده سیاست‌ها، جهت‌گیری‌ها، اولویت‌ها و باید و نبایدهای آموزش، پژوهش و فناوری عبارت‌اند از: "تولید محوری علم و فناوری؛ علم هدایت‌گر و هدفمندی آخرت‌گرایانه علم و فناوری؛ عدالت محوری، فرصت‌های برابر و پرورش استعدادها متناسب با الگوی مردم‌سالاری دینی؛ آزاداندیشی و تبادل آرا و تضارب افکار؛ تکریم علم و عالم، ارزشمندی فعالیت علمی و ضرورت احترام حقوقی و اخلاقی به آفرینش‌های فکری؛ علم توانمندساز و ثروت آفرین (علم نافع)؛ صف شکنی علمی به ویژه در بازمینی و طراحی علوم انسانی در چارچوب جهان‌بینی اسلامی؛ تقدم مصالح عمومی بر منافع فردی و گروهی و تقویت روحیه تعاون و مشارکت؛ ارج گذاشتن به تجربیات و دستاوردهای علمی بشر و بهره‌گیری از آن‌ها در چارچوب نظام ارزشی کشور؛ تعامل فعال و الهام

بخش با محیط جهانی و فرایندهای توسعه علم و فناوری در جهان؛ اخلاق محوری، مسئولیت‌پذیری آحاد جامعه علمی و نهادهای مرتبط با آن". (سند نقشه جامع علمی کشور، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۹: ۵ و ۶).

رهنمودها و تدابیر فرماندهی کل قوا (مدظله‌العالی) در ارتباط با دانشگاه عالی دفاع ملی

پژوهش دینی، تربیت و تزکیه: "۱) تقدم ارزشی تزکیه بر تعلیم و توامان بودن تعلیم و تربیت؛ (۲) نقش تربیت در اصلاح فرد و تربیت کارکنان مبتنی بر فطرت انسانی؛ (۳) تأثیر پرورش در رفتار و رشد شخصیت و تقویت اعتماد به نفس و تأکید بر شایسته‌سالاری، شایسته‌پروری و شایسته‌گزینی در نظام تربیت و آموزش؛ (۴) تأکید بر معنویت زایی در فراگیری علم و ارتقاء سطح دانش مبتنی بر اخلاق؛ (۵) نهادینه‌سازی فرهنگ سازمانی؛ (۶) بالا بردن سطح آموزش‌های عقیدتی و تربیت نیروهای مؤمن و معتقد؛ (۷) لزوم توجه به ارزش‌های عقیدتی و سیاسی جهت تربیت افسران، کارکنان و نیروهای علمی در سطح نیروهای مسلح؛ (۸) لزوم توجه به ارزش‌های انسانی و افزایش سطح منزلت کارکنان نیروهای مسلح".

متون و محتوا: "۱) ضرورت بازنگری محتوای دوره‌ها با استفاده از تجارب دفاع مقدس و سایر فعالیت‌ها و عملیات‌ها به صورت مستمر؛ (۲) به‌کارگیری تجارب جنگ و عملیات نظامی در تدوین دوره‌ها و سرفصل‌های دروس؛ (۳) تعریف دروس و آموزش‌های عملی برگرفته از تجارب در تدوین دوره‌ها؛ (۴) ضرورت بازبینی، تدوین و تعویض در دوره‌ها و متون درسی با لحاظ نمودن پیشرفت‌های علوم و تکنولوژی و تهدیدها".

تحقیقات و پژوهش: "اهتمام به پویایی، نوآوری، ابتکار، خلاقیت و فرهنگ پژوهش در نظام تربیت و آموزش".

ارتقاء توان علمی، دفاعی و امنیتی: "۱) تأکید بر توانمندسازی سرمایه انسانی از طریق پیش‌بینی دوره‌های تربیتی و آموزشی برای هر یک از کارکنان متناسب با نیاز؛ (۲) تأکید بر ضرورت آمادگی همه‌جانبه و همگانی؛ (۳) ارتقاء سطح آمادگی و به‌روز نگه‌داری توان علمی و عملی، نظامی، فرماندهی، مدیریت و تجهیزاتی؛ (۴) استفاده از علوم و فناوری و تجارب سایر کشورها جهت ارتقاء سطح آموزش نیروهای مسلح؛ (۵) توجه ویژه به مقوله امنیت فردی و اجتماعی و ارتقاء سطح آموزش نیروهای انتظامی، امنیتی و حفاظتی؛ (۶) ضرورت اولویت‌بندی برنامه‌های علمی و فناورانه در حوزه دفاعی و امنیتی با توجه به محدودیت منابع و امکانات؛ (۷) دستیابی به علوم و

۵۲۰ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز نیروهای مسلح به منظور افزایش اقتدار و توان دفاعی؛ (۸) گسترش کمی مراکز آموزشی نیروهای مسلح در کنار ارتقاء کیفیت آموزش".

توجه به علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلام: (۱) ضرورت تحول در علوم انسانی مبتنی بر مبانی اسلام و جدا کردن آن از تقلید و تبعیت از مبانی غربی؛ (۲) ضرورت حفظ جایگاه و ارزش علوم انسانی و آموزش‌های مرتبط در سطح نیروهای مسلح؛ (۳) تعمیق و گسترش علوم معارف، ارزش‌های انسانی و اسلامی".

پیشرفت علوم و فنون و فناوری‌های نوین و تأکید بر پژوهش محوری و کاربردی سازی آموزش‌ها: (۱) توسعه علم و فناوری و تبدیل علم به قدرت و ثروت؛ (۲) تقویت و توسعه آموزش‌های تخصصی در جهت خودکفایی و استقلال؛ (۳) دستیابی به جایگاه برتر علمی و فناوری".

تعامل و همکاری داخل ن.م. و خارج ن.م.: (۱) ضرورت تعامل و همکاری بین سازمان‌ها و استفاده از ظرفیت‌های ملی، دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی نیروهای مسلح و کشور؛ (۲) تقویت روحیه همدلی بین سازمان‌ها و استفاده از ظرفیت‌های ملی، دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی نیروهای مسلح و کشور".

خلاقیت، نوآوری و نخبه پروری: (۱) توجه جدی به شناسایی، عضوایی، تربیت و آموزش و به کارگیری استعدادهای برتر و نخبه؛ (۲) به کارگیری نخبگان نیروهای مسلح و ملی در راستای ارتقاء آموزش و سطح علم و فناوری در نیروهای مسلح؛ (۳) شکوفایی استعدادها و توسعه خلاقیت‌ها؛ (۴) خلاقیت و نوآوری و کشف راه‌های میانبر".

نهضت تولید علم و جنبش نرم افزاری، تولید علم و مدیریت دانش: (۱) تأکید بر تولید نظریه و فکر در دانشگاه‌های نیروهای مسلح و تبدیل آن به یک ارزش عمومی؛ (۲) تأکید بر جنبش نرم افزاری، تولید علم و مدیریت دانش؛ (۳) توسعه آموزش‌های سایبری و جنگ الکترونیک؛ (۴) لزوم پیشرفت علمی و توجه جدی به ابتکار و شکستن مرزهای دانش". (سند راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی)

فرماندهان و مدیران سطوح راهبردی اطلاعاتی و امنیتی

یکی از متغیرهای اساسی در این تحقیق، مدیران اطلاعات و امنیتی در سطوح راهبردی است. برای احصاء این طیف و همچنین تعیین نیاز آموزشی آن‌ها به دو مستند بالادستی اشاره شده است، یکی مأموریت و وظایف سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی که طبیعتاً باید بر اساس قوانین و مقررات موجود مانند قانون ارتش، سپاه، ناجا و... و همچنین اساسنامه‌های سازمان‌های مذکور احصاء

می شد تا از اتقان لازم برای ادامه کار برخوردار شود و دیگری، تعیین سطوح راهبردی این دسته از مدیران که بر اساس ماده ۷۱ قانون خدمات کشوری، معادل سازی سازمان های لشکری با آن به ستاد کل نیروهای مسلح محول شده است. لذا برای تبیین موضوع به ابعاد مدیریت امنیتی به شرح زیر پرداخته شده است:

بعد شناختی-معرفتی: این بعد در مدیریت امنیتی ناظر بر تولید ادبیات، نظریه ها و مدل های امنیتی است و انتظار می رود تعریف مفاهیم اساسی، نظیر مفهوم امنیت و تهدید، تبیین ارکان امنیت، مانند مرجع، تأمین کننده و هدف غایی و بالاخره تعیین فرآیندها، ابزارها و روش های تولید امنیت در این بعد از مدیریت امنیتی مورد توجه قرارگیرد. این بعد از مدیریت امنیتی بنیادی بوده و ناشی از اندیشه ی فلسفی است و طبعاً در آن مصداق معین مطرح نیست.

بعد تحلیلی مدیریت امنیتی: این بعد شامل محیط شناسی، مسئله شناسی و آینده شناسی است. این بعد برخلاف بعد شناختی به مصداق معین توجه دارد. نقاط قوت و ضعف، تهدید و فرصت، چالش ها و آسیب ها، هم چنین روندها و رویدادها در این سطح مورد بررسی قرار می گیرد. در این بعد، آینده پژوهی به عنوان روشی برای توصیف آینده های ممکن، شناسایی آینده های محتمل و ترسیم آینده های مرجح با هدف کاهش عدم قطعیت ها و مدیریت بر عدم قطعیت های ناگزیر مورد استفاده واقع می شود. توجه به این نکته مهم است که خاستگاه آینده پژوهی، حوزه ی امنیت است. چون امنیت همیشه خطرترین موضوع بوده و آینده اش بسیار مهم تلقی می شود و اندیشه ی راهبردی در حوزه ی امنیت قوی تر از هر حوزه ی دیگری بوده است.

بعد مدیریتی-کارکردی: این بعد ناظر بر تبیین سیاست های کلی، اهداف کلان، اولویت های راهبردی و راهبردها و مبتنی بر تأثیر متقابل منافع، منابع و موانع، برنامه ریزی، تنظیم برنامه های بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت، ارزیابی، نظارت و بازنگری مستمر و منظم برنامه ها است که حلقه واسط سیاست گذاری و اجراست.

مدیریت امنیتی

عبارت است از "فرآیند شناخت، تحلیل، سیاست گذاری، برنامه ریزی و هدایت موضوعات امنیتی مترتب بر ارکان یک دولت، در فضاهای گوناگون که با بهره گیری بهینه از منابع، به منظور رهایی از تهدیدات علیه ارزش های اساسی و هراس از آن و جلب منافع انجام می گیرد. بنابراین مدیران امنیتی در زمره مدیران عالی قرار دارند و برابر تحقیقات انجام شده، اگر بپذیریم که حوزه

۵۲ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

تصمیم‌گیری مدیران عالی "بخشی"، "میان بخشی" یا "فرابخشی" است، می‌توان سه نوع مدیران عالی را تشخیص داد. نخست، مدیران عالی درون بخشی که دامنه تصمیم‌گیری آن‌ها به یک یا چند فعالیت در یک بخش، مانند صنعتی یا اجتماعی در یکی از قوای سه‌گانه محدود می‌شود. مدیران عالی بخشی، که حوزه تصمیم‌گیری آن‌ها، کل یک بخش مانند امور اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در سطح بعد، می‌توان از مدیران عالی میان بخشی سخن گفت که حوزه تصمیم‌گیری آن‌ها، کل یک قوه (چند بخش) را پوشش می‌دهد، اما در بالاترین سطح، مدیران عالی فرابخشی هستند که حوزه تصمیم‌گیری آن‌ها، کل حاکمیت را شامل می‌شود، مقام رهبری (رهنورد؛ ۱۳۹۰: ۲۸).

اهداف کلان راهبردی حوزه علم و فناوری برابر اسناد پشتیبان نقشه جامع علمی کشور:

۱) تحول در نظام آموزش، پژوهش و فناوری مبتنی بر اخلاق، خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی؛ ۲) دستیابی به علم هدایت‌گر و نافع؛ ۳) دستیابی به علم روز؛ ۴) برقراری جریان دانش؛ ۵) دستیابی به مراکز کارآفرین؛ ۶) دستیابی به مرزهای دانش؛ ۷) تبدیل ایده به محصول و تجاری‌سازی؛ ۸) تأمین نیازهای علمی جامعه؛ ۹) جذب و بومی‌سازی فناوری؛ ۱۰) دستیابی به استانداردهای برتر علم و فناوری؛ ۱۱) تقویت روحیه اعتماد به نفس، خودباوری و نوآوری؛ ۱۲) میانبر و صف شکنی علمی و فناوری؛ ۱۳) هم‌افزایی نهادهای تولید علم و فناوری؛ ۱۴) تعمیق و گسترش معرفت دینی، آزاداندیشی، پویایی فکری و روح پرسش‌گری در جامعه؛ ۱۵) تقویت انجمن‌های علمی؛ ۱۶) تقویت تعهد و اخلاق علمی "هاشمیان‌اصفهانی، ۱۳۸۹: ۲۲۸).

علم و فناوری در سند چشم‌انداز ج.ا.ا.

۱) ایران کشوری دست‌یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در مقیاس منطقه‌ای، توسعه یافته همراه با رشد پرشتاب علمی؛ ۲) جایگاه ایرانی ویژگی‌های مبتنی بر توانایی در تولید علم و فناوری، مبتنی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی؛ ۳) مسئولیت‌پذیر، دین‌باور، رضایتمند، علاقه‌مند به نظام اسلامی و شکوفایی ایران، مفتخر به ایرانی بودن؛ ۴) توسعه و تجهیز منابع انسانی آگاه، انعطاف‌پذیر و ماهر با قابلیت‌های مشارکت و فعالیت در فضای نوین رقابتی و نوآوری در حال تغییر؛ ۵) حاکمیت بخشیدن رویکرد و مبانی علمی و فنی، تمرکززدایی، شفاف‌سازی و پاسخگویی بر همه سطوح و فرآیندهای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری حوزه‌های حاکمیت کشور؛ ۶) تقویت امنیت و اقتدار ملی بر تأکید بر رشد اقتصادی؛ ۷) تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ارتقاء سطح شاخص‌های آموزشی؛ ۸) توسعه همکاری‌های همه‌جانبه با

کشورهای دوست، منطقه و اسلامی؛ ۹) آمایش سرزمین مبتنی بر اصول ملاحظات امنیتی، دفاعی، کارایی و بازدهی اقتصادی، وحدت یکپارچگی سرزمین، عدالت اجتماعی و تعادل منطقه‌ای، حفظ محیط زیست و احیای منابع طبیعی، حفظ هویت ایرانی اسلامی، حفظ میراث فرهنگی و توجه به توسعه مبتنی بر منابع داخلی؛ ۱۰) پشتیبانی از کارآفرینی، فعالیت‌های نوآورانه و ظرفیت‌های فنی و پژوهشگری؛ ۱۱) تحقق توسعه پایدار مبتنی بر دانایی در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی ضمن ارتقاء کیفیت زندگی حقوق نسل‌های کنونی و آتی حفظ شود".

سیاست‌های کلان توسعه علم و فناوری در کشور

۱) انسجام بخشی ساختارها، نهادها و روندهای علم و فناوری در چارچوب نظام ملی علم، فناوری و نوآوری با توجه به آمایش سرزمین؛ ۲) توسعه و تعمیق مؤلفه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی برای توجه به علم به‌عنوان یکی از گفتمان‌های اصلی جامعه و ایجاد فضایی امن و محیط بالنده، شکوفا و مولد علم و فناوری بر مبنای آموزه‌های اسلامی؛ ۳) ایفای نقش مؤثر چرخه علم، فناوری و نوآوری برای توسعه و تحقق اقتصاد دانش‌بنیان؛ ۴) نهادینه کردن مدیریت دانش و ابتلای مدیریت جامعه بر دانش، به ویژه دانش بومی در جهت تحقق مدیریت حکمت بنیان در نهادهای علمی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و دفاعی امنیتی؛ ۵) هماهنگ‌سازی نظام تعلیم و تربیت در مراحل سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان؛ ۶) اصلاح و ارتقاء کیفی نظام آموزش و پرورش و متناسب کردن آن با نیازهای جامعه و مقتضیات زمانه؛ ۷) اصلاح و ارتقاء کیفی نظام آموزش عالی و متناسب کردن آن با نیازهای جامعه و مقتضیات زمانه؛ ۸) حرکت در مسیر تحقق عدالت آموزشی در تمام دوره‌های آموزش عمومی و عالی با توجه به آمایش سرزمین؛ ۹) نهادینه‌سازی نگاه اسلامی به علم و تسریع در فرآیندهای اسلامی شدن نهادهای آموزشی در جهت تمدن‌سازی؛ ۱۰) جهت دهی آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری به سمت حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی و اقتضائات کشور و نوآوری در مرزهای دانش برای تحقق مرجعیت علمی؛ ۱۱) تربیت و توانمندسازی سرمایه انسانی به‌عنوان عامل اصلی توسعه علم، فناوری و نوآوری در کشور متناسب با ارزش‌های اسلامی و نیازهای جامعه؛ ۱۲) تعامل فعال و اثرگذار با کشورهای دیگر، به ویژه کشورهای منطقه و جهان اسلام، بر اساس اصول عزت، حکمت، مصلحت و مشارکت فعال در شکل‌گیری جامعه اطلاعاتی در راستای تحقق تمدن نوین اسلامی". (سند جامع علمی کشور).

اهداف کلی دانشگاه:

آموزش و پرورش فرماندهان و مدیران عالی رتبه نظامی و انتظامی و مقامات کشوری بر مبنای مفاهیم و ارزش‌های نظام اسلامی در زمینه امور مربوط به مدیریت عالی و راهبردی نظامی، دفاعی و امنیتی کشور با بهره‌گیری از آخرین دست‌آوردهای علوم و فنون روز به منظور حفظ استقلال و تمامیت ارضی، تأمین منافع ملی، پاسداری از انقلاب اسلامی، فرهنگ‌سازی و پشتیبانی علمی و عملی از نظام طرح‌ریزی راهبردی در کشور. (سند جامع دانشگاه عالی دفاع ملی)

مأموریت و وظایف دانشگاه عالی دفاع ملی

۱. آموزش فرماندهان و مدیران نظامی و انتظامی و مدیران کشوری برای تصدی مشاغل فرماندهی عمده و مدیریت عالی کشور با رعایت مقررات تحصیلات تکمیلی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در زمینه‌های: "بررسی و مطالعه عوامل مرتبط با دفاع و امنیت ملی؛ مطالعه و بررسی عناصر قدرت ملی و روابط آن‌ها با قدرت نظامی؛ ۲. افزایش توان پژوهشی دانشجویان در زمینه مسائل دفاعی و امنیت ملی؛ ارتقای توانایی‌های علمی دانشجویان در زمینه مدیریت راهبردی؛ انجام پژوهش‌های مورد نیاز در زمینه مدیریتی اعم از نظامی و غیرنظامی"؛ ۳. انجام پژوهش‌های مورد نیاز در زمینه امور دفاعی و امنیت ملی؛ ۴. ارائه مشاوره در زمینه امور مدیریتی، دفاعی و امنیتی به نیروهای مسلح و همچنین دستگاه‌های غیرنظامی در صورت درخواست؛ ۵. طراحی و اجرای دوره‌های توجیهی کوتاه مدت مورد نیاز نیروهای مسلح و یا سازمان‌های کشوری؛ ۶. بهره‌گیری از امکانات سایر دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و نهادهای پژوهشی برای ارتقای سطح علمی دانشگاه در چارچوب مقررات؛ ۷. همکاری با دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی سازمان‌های لشکری و کشوری در حوزه‌های مرتبط با مدیریت راهبردی، امور دفاعی و امنیت ملی ج.ا.ا؛ ۸. کسب آگاهی از پیشرفت‌های علمی جهان مرتبط با مسائل دفاعی و امنیتی در سطح راهبردی از طریق برقراری ارتباط با مراکز علمی و پژوهشی، مؤسسات و بانک‌های اطلاعاتی داخل و خارج از کشور در چارچوب مصوبات هیات امناء؛ ۹. فراهم کردن فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور برای اعضای هیات علمی دانشگاه با استفاده از تسهیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر دانشگاه‌های کشوری و لشکری با کسب اجازه هیات امناء و فرماندهی معظم کل قوا؛ ۱۰. ارزیابی علمی دانشجویان نیروهای مسلح که برای طی دوره‌های دفاعی-امنیتی به کشورهای خارجی اعزام می‌شوند؛ ۱۱. چاپ و انتشار کتب، مقالات و نشریات علمی و یافته‌های پژوهشی با رعایت

مقررات مربوطه؛ ۱۲. استفاده از اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و نهادهای پژوهشی و نیز افراد واجد شرایط و ذیصلاح داخل کشور برای ارائه آموزش‌ها و انجام پژوهش‌های موردنیاز در چارچوب مصوبات هیات امناء. (اساسنامه دانشگاه عالی دفاع ملی)

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق "موردی و زمینه‌ای" است. جامعه آماری نیز عبارت است از "خبرگان و صاحب‌نظران حوزه‌های امنیت؛ تعدادی از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها؛ مسئولین و مدیران ارشد سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مربوط و مرتبط با موضوعات و فعالیت‌های اطلاعاتی و امنیتی؛ برخی از فرماندهان و مدیران عالی در حوزه امنیت ملی و صاحب‌نظران در حوزه آموزش مسائل امنیتی" که برای تعیین حجم نمونه آماری و روش نمونه‌گیری نیز از جامعه در دسترس از بین آن‌ها به صورت نمونه‌گیری تصادفی، نمونه‌ای با حجم ۱۴۴ نفر انتخاب شد و با روش آمیخته مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و از طرحی به نام طرح متوالی هم‌زمان استفاده شده است. بدین صورت که هم‌زمان، کار کیفی و کمی به تدریج با همدیگر اتفاق می‌افتد. لذا ابتدا با صاحب‌نظران مصاحبه کیفی انجام شده و برآیند روش دلفی به صورت مؤلفه تعیین شده است. با استفاده از اسناد بالادستی، مؤلفه‌های لازم استخراج شده و سپس پرسشنامه‌ای در سه وضعیت ساخته شده است: "وضعیت موجود، وضعیت مطلوب و افتراق بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب". بنابراین، منبع ساخت پرسشنامه بدین صورت بوده و پس از آن، مورد آزمون قرار گرفته و اعتبار آن محاسبه گردیده است. به عبارت دیگر با استفاده از تکنیک دلفی و بررسی مطالبات اسناد بالادستی نسبت به تدوین شاخص‌ها اقدام گردید و نهایتاً تبدیل به پرسشنامه شده است. همچنین با استفاده از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی و فیش‌برداری، مصاحبه نیمه‌باز و پرسشنامه، داده‌های کمی و کیفی گردآوری شده‌اند.

برای پایایی پژوهش از طریق ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. در این روش، هماهنگی درونی پرسشنامه یعنی میزان هماهنگی سؤال‌ها از طریق فرمول ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده و شاخص‌های توصیفی سؤالات (شامل همبستگی سؤال با کل پرسشنامه و ضرایب پایایی بقیه سؤالات با حذف هر سؤال) محاسبه شد و نتایج حاصل از بررسی پایایی پرسشنامه نهایی نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۳ است. که حاکی از همبستگی بالای سؤالات با یکدیگر است. به منظور روایی سازه پرسشنامه با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی، ابتدا جهت بررسی

۵۲۶ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

مناسبت و کفایت نمونه، آزمون کروییت بارتلت و آزمون KMO^۱ بر روی داده‌ها انجام شد. انجام تحلیل به روش تحلیل عناصر اصلی نشان داد که مقدار KMO برابر با مقدار ۰/۸۷ به دست آمد که مقداری بالا و مناسب است و بیانگر این مطلب است که ضرایب همبستگی، ضرایب قابل توجهی هستند و وقتی مقدار KMO بزرگ‌تر از ۰/۶ باشد می‌توان تحلیل عاملی انجام داد و هر چه این مقدار بزرگ‌تر باشد نمونه مناسب‌تر است و مقدار آماره آزمون کروییت بارتلت در سطح $p < ۰/۰۱$ معنادار است که مؤید این مطلب است که داده‌ها توانایی عاملی شدن را دارند. بنابراین روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی نشان می‌دهد که نمونه‌گیری از کفایت لازم برخوردار بوده و میزان KMO برابر با ۰/۸۷ و آزمون کروییت بارتلت در سطح $P < 0.01$ معنادار است. همچنین جدول واریانس تبیین شده سؤالات به شرح زیر است

عناصر	مقادیر ویژه ابتدایی			مجموع مجذور بارهای استخراج یافته		
	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۳.۹۵۹	۷۹.۱۸	۷۹.۱۸	۳.۹۵۹	۷۹.۱۸	۷۹.۱۸
۲	۰.۴۱۹	۸.۳۷۹	۸۷.۵۵۹			
۳	۰.۲۴۵	۴.۸۹۱	۹۲.۴۵			
۴	۰.۲۲۱	۴.۴۱۱	۹۶.۸۶۱			
۵	۰.۱۵۷	۳.۱۳۹	۱۰۰			

تفسیر: بر اساس نتایج حاصله، یک عامل دارای ارزش ویژه بالاتر از یک است که در مجموع ۷۹٪

از واریانس بازنگری مجدد دانشکده امنیت ملی را تبیین می‌کند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

سؤالات جمعیت شناختی

۱. سنوات خدمت

طیف	۲۰-۱۵	۲۵-۲۱	۲۶-۳۰	بالاتر از ۳۱ سال
تعداد	۱۲	۱۴	۵۱	۶۷
درصد	۸/۳٪	۹/۷٪	۳۵/۴٪	۴۶/۵٪

^۱. Kaiser-Meyer-Olkin

۲. میزان تحصیلات

دکتری	دانشجوی دکتری	کارشناسی ارشد	طیف
۶۷	۶۸	۹	تعداد
%۴۶/۵	%۴۷	%۶/۲۵	درصد

۳. مرتبه علمی

استاد تمام	دانشیار	استادیار	مربی	طیف
۲	۹	۵۱	۷۹	تعداد
%۱	%۶/۲۵	%۳۴	%۵۴/۵	درصد

تفسیر:

از افراد دارای مرتبه مربی، ۹ نفر کارشناس ارشد، ۶۴ نفر دانشجوی دکتری و ۶ نفر در مقطع دکتری می‌باشند. از بین افراد استادیار، ۳ نفر دانشجوی دکتری و ۴۸ نفر مقطع دکتری می‌باشند. تمام افراد مرتبه دانشیار (۹ نفر) مقطع دکتری هستند و دو نفر نیز استاد تمام می‌باشند.

تعداد ۱۲ نفر (%۸/۳) دارای سنوات خدمتی ۱۵-۲۰ سال، ۱۴ نفر (%۹/۷) دارای سنوات خدمتی ۲۱-۲۵ سال، ۵۱ نفر (%۳۵/۴) دارای سنوات خدمتی ۳۰-۵۶ سال و ۶۷ نفر (%۴۶/۵) دارای سنوات خدمتی بالاتر از ۳۱ سال می‌باشند.

تعداد ۹ نفر در مقطع کارشناسی ارشد، ۶۸ نفر دانشجوی دکتری و ۶۷ نفر در مقطع دکتری در پژوهش حاضر شرکت کرده‌اند.

تعداد ۷۹ نفر از شرکت کنندگان در مرتبه مربی، ۵۱ نفر استادیار، ۹ نفر دانشیار و ۲ نفر در مقام استاد تمامی در پژوهش حاضر شرکت کرده‌اند.

آمار توصیفی پرسشنامه بازنگری مجدد مأموریت دانشکده امنیت ملی

کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین	خطای استاندارد	انحراف استاندارد	
۰	۱۰	۶.۰۷۶۴	۰.۱۶۵۳۶	۱.۹۸۴۲۷	وضعیت موجود
۵.۲	۱۰	۸.۶۱۲۵	۰.۰۸۸۷۹	۱.۰۶۵۴۷	وضعیت مطلوب
۰	۹	۲.۶۸۳۳	۰.۱۴۷۲	۱.۷۶۶۴۳	نمره افتراقی (شکاف)

تفسیر: نتایج جدول نشان می‌دهد که میانگین نمره وضعیت موجود در پرسشنامه بازنگری مجدد مأموریت دانشکده امنیت ملی برابر با ۶/۰۷، با انحراف استاندارد ۱/۹۸ و کمترین و بیشترین نمره

۲۸ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

به ترتیب برابر با ۰ و ۱۰ به دست آمد. در وضعیت مطلوب میانگین برابر با ۸/۶۱ با انحراف استاندارد ۱/۰۶ و کمترین و بیشترین نمره ۵/۲ و ۱۰ به دست آمد. در خصوص نمره شکاف بین وضعیت موجود و مطلوب در این حوزه میانگین برابر با ۲/۶۸ با انحراف استاندارد ۱/۷۶ و کمترین و بیشترین نمره به ترتیب برابر با ۰ و ۹ محاسبه شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

با استفاده از آمار استنباطی به بررسی معناداری تفاوت بین وضعیت موجود و مطلوب با سطح متوسط و مقایسه بین وضع موجود و مطلوب پرداخته شده است.

آزمون تی تک نمونه

میانگین فرضی = ۵								وضعیت موجود
حد بالا	حد پایین	تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	t	انحراف استاندارد	میانگین	
۱.۴۰۳	۰.۷۴۹	۱.۰۷۶۳	۰.۰۰	۱۴۳	۶.۵۱	۱.۹۸۴۲	۶.۰۷۶۴	وضعیت موجود
۳.۷۸۸	۳.۴۳۷	۳.۶۱۲۵	۰.۰۰	۱۴۳	۴۰.۶ ۸	۱.۰۶۵۴	۸.۶۱۲۵	وضعیت مطلوب
-۲.۰۲۵	-۲.۶۰۷	-۲.۳۱۶۶	۰.۰۰	۱۴۳	۱۵.۷ -۳	۱.۷۶۶۴	۲.۶۸۳۳	نمره افتراقی (شکاف)

تفسیر: میانگین وضعیت موجود بالاتر از حد متوسط قرار دارد. به این معنی که از نظر پاسخ‌گویان، وضعیت موجود در این حوزه در وضعیت بالایی قرار گرفته است. همچنین وضعیت مطلوب نیز به صورت معناداری بالاتر از وضعیت متوسط قرار دارد. اما در خصوص شکاف، این نمره به صورت معناداری پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد.

آزمون تی وابسته

میانگین فرضی = ۵						وضعیت موجود و وضعیت مطلوب
سطح معناداری	درجه آزادی	t	۹۵٪ فاصله اطمینان		خطای استاندارد	
			حد بالا	حد پایین		
۰.۰۰	۱۴۳	۱۵.۶۹	۲.۲۱۶	۲.۸۵۵	۰.۱۶۱	۲.۵۳۶

تفسیر: نتایج آزمون تی وابسته بیان می‌کند که تفاوت بین وضعیت موجود و مطلوب در حوزه ی بیانیه از لحاظ آماری معنادار است.

آماره‌های آزمون فریدمن

۱۴۴	نمره
۱۷.۵۳	کای اسکور
۴	درجه آزادی
۰.۰۰۲	سطح معناداری

آزمون فریدمن رتبه بندی و رتبه‌بندی سؤالات

رتبه‌ها میانگین	سؤالات
۲.۶۹	آموزش فرماندهان و مدیران سطوح راهبردی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی
۲.۸۲	تربیت و آماده سازی محققان و مدرسان تحقیقاتی و آموزشی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی
۳.۱۸	پیشبرد مرزهای دانش در ابعاد نظری و کاربردی بر اساس مبانی دینی و ارزشی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی
۳.۲۱	تأمین نیازهای مدیریت امنیتی در نهادها و موضوعات امنیتی در سطوح راهبردی کشوری
۳.۱	ارتقاء توان تحلیل، مدیریت و سیاست‌گذاری در اهداف و اولویت‌ها در نهادها و موضوعات امنیتی لشکری و کشوری

تفسیر: بر اساس نتایج آزمون فریدمن مشخص است که تفاوت معناداری بین اهمیت و اولویت گویه‌ها از لحاظ پاسخ‌گویان وجود دارد. بالاترین اولویت مربوط به گویه چهارم، و پس از آن ۳، ۵،۲ و ۱ در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

دانشکده امنیت ملی در دانشگاه عالی دفاع ملی به‌عنوان عالی‌ترین مرکز ارائه دهنده تحصیلات تکمیلی در حوزه امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران با برخورداری از جایگاه برتر در زمینه تولید علوم امنیتی میان‌رشته‌ای، به منظور دستیابی به مرجعیت علمی در حوزه علوم امنیتی با رویکرد اسلامی و پاسخگویی به نیازهای ملی و بین‌المللی بر اساس اصول، مبانی و آموزه‌های دین مبین اسلام در سه حوزه "شناختی- معرفتی، تحلیلی و مدیریتی-کاربردی با هدف تربیت مدیران امنیتی در سطوح راهبردی به شرح زیر اقدام نماید؛

۵۳۰ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵

بعدشناختی-معرفتی: این بعد در مدیریت امنیتی ناظر بر تولید ادبیات، نظریه‌ها و مدل‌های امنیتی است و انتظار می‌رود تعریف مفاهیم اساسی، نظیر مفهوم امنیت و تهدید، تبیین ارکان امنیت، مانند مرجع، تأمین‌کننده و هدف غایی و بالاخره تعیین فرآیندها، ابزارها و روش‌های تولید امنیت در این بعد از مدیریت امنیتی مورد توجه قرار گیرد. این بعد از مدیریت امنیتی بنیادی بوده و ناشی از اندیشه‌ی فلسفی است و طبعاً در آن مصداق معین مطرح نیست.

بعد تحلیلی مدیریت امنیتی: این بعد شامل محیط‌شناسی، مسئله‌شناسی و آینده‌شناسی است. این بعد برخلاف بعد شناختی به مصداق معین توجه دارد. نقاط قوت و ضعف، تهدید و فرصت، چالش‌ها و آسیب‌ها، هم‌چنین روندها و رویدادها در این سطح مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این بعد، آینده‌پژوهی به‌عنوان روشی برای توصیف آینده‌های ممکن، شناسایی آینده‌های محتمل و ترسیم آینده‌های مرجح با هدف کاهش عدم قطعیت‌ها و مدیریت بر عدم قطعیت‌های ناگزیر مورد استفاده واقع می‌شود. توجه به این نکته مهم است که خاستگاه آینده‌پژوهی، حوزه‌ی امنیت است. چون امنیت همیشه خطرناک‌ترین موضوع بوده و آینده‌اش بسیار مهم تلقی می‌شود و اندیشه‌ی راهبردی در حوزه‌ی امنیت قوی‌تر از هر حوزه‌ی دیگری بوده است.

بعدمدیریتی-کارکردی: این بعد ناظر بر تبیین سیاست‌های کلی، اهداف کلان، اولویت‌های راهبردی و راهبردها و مبتنی بر تأثیر متقابل منافع، منابع و موانع، برنامه‌ریزی، تنظیم برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت، ارزیابی، نظارت و بازنگری مستمر و منظم برنامه‌ها است که حلقه واسط سیاست‌گذاری و اجراست.

لذا به منظور تحقق ابعاد ذکرشده، محورهای مأموریت دانشکده امنیت ملی در وضعیت مطلوب به شرح زیر است:

۱. تأمین نیازهای مدیریت امنیتی در نهادها و موضوعات امنیتی در سطوح راهبردی کشوری
۲. ارتقاء توان تحلیل، مدیریت و سیاست‌گذاری در اهداف و اولویت‌ها در نهادها و موضوعات امنیتی در سازمان‌های لشکری و کشوری؛
۳. پیشبرد مرزهای دانش در ابعاد نظری و کاربردی بر اساس مبانی دینی و ارزشی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی؛
۴. تربیت و آماده‌سازی محققان و مدرسان تحقیقاتی و آموزشی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی؛
۵. آموزش فرماندهان و مدیران سطوح راهبردی در حوزه‌های اطلاعاتی و امنیتی.

پیشنهاد

۱. تصویب و ابلاغ محورهای مأموریت دانشکده امنیت ملی توسط مراجع ذی‌ربط در اساسنامه دانشگاه عالی دفاع ملی و تدوین نظام آموزشی موردنیاز دانشکده بر این اساس؛
۲. بازنگری برنامه‌های درسی دانشکده امنیت ملی متناسب با مأموریت‌های احصاء شده؛
۳. انجام تحقیق مشابه در سایر دانشکده‌های دانشگاه عالی دفاع ملی توسط سایر محققین.

منابع و مآخذ

- امام‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی) www.khamenei.ir (۱۳۸۵/۵/۸۶، ۲۴/۶/۱۲)، ۱۳۸۶/۲/۲۵، ۸۶/۴/۲۵، ۸۶/۲/۳۱، ۸۶/۶/۴؛
- آئین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح، (۱۳۶۹)، ستاد فرماندهی کل قوا، معاونت نیروی انسانی؛
- آئین‌نامه دوره دکترای دانشگاه عالی دفاع ملی، مصوب هیات امنای دانشگاه به تاریخ ۱۳۸۶/۸/۲۹ (ابلاغی ستاد کل نیروهای مسلح)؛
- ابطحی، سیدحسین (۱۳۶۸)، آموزش و بهسازی منابع انسانی، تهران، مؤسسه مطالعات و برنامه‌ریزی آموزشی سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، چاپ اول؛
- ابلاغیه شماره ۱۰/۴۱۲۴/ط س - ۱۳۸۶/۷/۳۰ ستاد کل نیروهای مسلح؛
- ابلاغیه شماره ۱۰/۴۱۲۴/ط س مورخ ۱۳۸۶/۷/۳۰ ستاد کل نیروهای مسلح؛
- ابلاغیه شماره ۱۶۴۸ - ۱۳۵۸/۱/۲۳ دبیرخانه شورای انقلاب؛
- ابلاغیه شماره ۴۹۸/۳/۲۵/ف ک - ۱۳۸۰/۲/۲۵ رئیس دفتر فرماندهی کل قوا؛
- اساسنامه دانشگاه عالی دفاع ملی، مصوب شهریور ۱۳۸۱؛
- اساسنامه سازمان حفا ودجا مصوب ۱۳۸۶/۷/۲۹؛
- اعرابی، محمد و پارسائیان، علی، (۱۳۸۴)، مدیریت استراتژیک، نوشته؛ دیوید، فردآر، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی؛
- اعرابی، محمد؛ آقازاده، هاشم؛ نظامی‌وند چگینی، هوشنگ (۱۳۸۹) "دستنامه برنامه‌ریزی استراتژیک"، چاپ سوم، دفتر پژوهش‌های فرهنگی تهران؛
- بازرگان هرندی، عباس، (۱۳۸۹)، ارزشیابی آموزشی مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی، تهران، سمت؛

- ۵۲ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵
- برایسون. جان. ام. (۱۳۸۶)، "برنامه‌ریزی استراتژیک برای سازمان‌های دولتی و غیر انتفاعی"، ترجمه دکتر عباس منوریان؛ مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی؛
 - تقی‌پور، ظهیرعلی، (۱۳۷۳) اصول و مبانی آموزش و پرورش، پیام نور؛
 - حسن بیگی، ابراهیم، (۱۳۹۱)، "مدیریت راهبردی"، تهران، انتشارات سمت؛
 - خطیب زاده، اعظم (۱۳۸۳)، بررسی نیازهای آموظی تخصصی پرستاران بخش اورژانس بیمارستان‌های سپاه در شهر تهران، به راهنمایی دکتر محمد بازرگانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام)؛
 - خلیلی شورینی (۱۳۸۲)، سیاوش، اصول و مبانی برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، انتشارات یادواره کتاب؛
 - دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۸۹)، نقشه جامع علمی کشور، تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
 - دبیرخانه نظام آموزشی - س.ک.ن.م، واژه‌ها و تعاریف نظام آموزشی. س.ک.ن.م، ۱۳۷۶؛
 - دیوید، فرد، آر. مترجم علی پارسائیان و محمد اعرابی (۱۳۸۵) "مدیریت استراتژیک" تهران دفتر پژوهش‌های فرهنگی؛
 - رئوفی، علی، (۱۳۷۴)، توسعه و مبانی آن، تهران: شکوفه
 - رابینز، استفین، (۱۳۸۵). مدیریت رفتار سازمانی، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، چاپ نهم، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی؛
 - سند چشم انداز با افق ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران؛
 - سیاست‌ها و راهبردهای آموزش نیروهای مسلح ۳۶۲-۱/۱ س، م، ط - ۱۳۸۹/۳/۱۸؛
 - عباس زادگان، سیدمحمد و ترک زاده، جعفر (۱۳۷۹)، نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها، تهران، شرکت سهرانی انتشار؛
 - فردانش، هاشم، (۱۳۸۷) "مبانی نظری تکنولوژی آموزشی"، چاپ یازدهم، سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛
 - قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛
 - قدیمی، سعید (۱۳۹۰) "شیوه‌نامه تدوین و بازنگری برنامه درسی" تهران، دفتر برنامه‌ریزی و پشتیبانی آموزش عالی وزارت علوم تحقیقات و فناوری؛

- کافمن، راجر و هرمن، جری (۱۳۸۲)، برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی، ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان، تهران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، چاپ دوم؛
- لشین، سینتیا و غیره (۱۳۷۴)، راهبردها و فنون طراحی آموزشی (ترجمه هاشم فردانش) تهران: انتشارات سمت؛
- لشین، سینتیا (۱۹۹۲)، راهبردها و فنون طراحی آموزشی، مترجم هاشم فردانش، سمت، چاپ هفتم تابستان؛
- نظام جامع آموزش و تربیت نیروهای مسلح ۳۱۳۰/۳/۱۸ م ن- ۱۳۸۸/۳/۲۵؛
- هاشمیان اصفهانی، مسعود؛ (۱۳۸۹) "آینده نگری علم و فناوری"، مجموعه مقالات پشتیبان سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور؛ مرکز نشر دانشگاهی.

منابع انگلیسی

- Reigeluth, Charles M. and John B. Keller (2009) "instructional- design Theories and Models " volumIII building a common Knowledge base. Taylor and Francis. Publishers New York and London.

۳۴ فصلنامه امنیت ملی، سال ششم، شماره بیست و یکم، پاییز ۱۳۹۵